

STANDARDİZASYON VE AVRUPA TEKNİK MEVZUATI VE YAPILMASI GEREKENLER

GİRİŞ

Küreselleşme sürecinin yaşandığı dünyamızda, tanınımı Yeni Dünya Düzeni olarak yapılan bu süreç, Ulusal Sanayi ve Ekonomi yapılanmasından dünya Endüstrisi ve Ekonomisi yapılanmasına geçişi hedeflemektedir. Bu kapsamda endüstri toplumundan bilgi toplumuna emek yoğun teknolojilerden ileri teknoloji uygulamalarına geçiş çabaları en yoğun şekilde Ulusal Sanayimizi, ekonomimizi Makine İmalat sektörünü dolayısıyla Hidrolik Pnömatik Sektörünü de etkilemektedir.

Bilimsel gelişmeler doğrultusundaki ileri teknoloji düzeyi küreselleşme sürecindeki pazar şartları, bu ortamda gelişen, sürekli değişim gösteren müşteri talepleri, Hidrolik Pnömatik Sektörünü tasarımdan üretime, satıştan kullanıma, gelişkin ilişki ve iletişim ortamında, esnek, doğru çok yönlü hareket edebilme zorunluluğu ile karşı karşıya bırakmıştır. Tüm bu ifade edilenlerin gerçekleştirilebilmesi artık günümüzde iyi organize olmuş bir “Üst Yapı”nın (kanunlar, teknik düzenlemeler v.b) yanı sıra güçlü bir “Alt Yapı”nın (teknik donanım, nitelikli personel ... v.b) varlığı ile mümkün olabilmektedir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne (TMMOB) bağlı kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Makine Mühendisleri Odası (MMO) kuruluşundan itibaren, yasası, yönetmelikleri ve tüzüğü gereği; “Ülke ve toplum yararları doğrultusunda yurdun doğal kaynaklarının işletilmesini, üretimin artırılmasını, yurt sanayinin ulusal çıkarlara uygun yönde gelişmesini sağlamak için teknik ve bilimsel çalışmalar yapmak ve bunları üyelerinin ve sanayinin yararına sunmak, makine mühendisliği hizmetleri ile ilgili her türlü normları teknik şartnameler ve benzeri belgeleri hazırlamak, diğer kuruluşlarca hazırlananları incelemek geliştirmek, gerekli değişiklikleri yapmak ve uygulamasını denetlemek” görevleri ile donatılmıştır.

Bu görevler çerçevesinde MMO, Ülkemizde üretilen sanayi hammaddesi, yarı ürün ve ürünlerin kalitesinin yükseltilecek tüketicinin korunması, dış pazarlarda diğer ülke ürünleri ile rekabet koşullarının sağlanması ve giderek ihracatın artırılması, kaliteli ürün üretimini özendirerek ülke kaynaklarının israfının önlenmesi ve kaliteli mal üretenleri koruyarak haksız rekabetin önlenmesi konularında eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermekte, işyerlerinde gerekli, inceleme, kontrol ve testleri uygulayarak ulusal ve uluslararası standartlarda beyan edilen teknik şartlara uygun olanlara kalite belgesi vermiştir.

Yukarıda özetlenen ana işlevlerini sürdürmeye çalışan TMMOB örgütlülüğünde Odamız, bu temel çalışma alanları ve toplum yararını ön plana çıkararak anlayışları ile halka hizmet etmektedir.

MMO; bilim ve teknoloji politikalarının, planlama ve yatırım süreçlerinin, sosyal ekonomik politikalarının, üretim ekonomisinin, sanayileşme, gelişme ve çevre politikalarının ülke ve hak yararını göz önüne alacak şekilde gerçekleşmesi için eylem ve etkinlikle düzenlemektedir.

Bu kapsamda, ulusal ya da uluslar arası ticarete konu olan mal ve hizmetler için ülkenin, uygunluğu tescil edilmiş güvenilir ve tanınır belgelendirme işlevlerini yürütecek organizasyonların oluşturulması bir gerekliliktir.

Akreditasyon ve belgelendirmeye esas yapılanmalarca gereklerin yerine getirilmesi aşamasında MMO ve TMMOB’ye bağlı diğer ilgili odalara büyük sorumluluk^[1]lar düşmektedir.

Anılan değerlendirmelere dayanılarak ürün ve hizmetlerin belgelendirilmesi, teknik mevzuat uyumu, uygulamaları, mevcut durum analizi ve meslek odalarına bu kapsamda düşen görev ve sorumluluklar ekseninde söz konusu çalışma yapılmıştır.

MEVCUT DURUM

Sanayileşmenin yaygınlaşması sonucu gelişen ve iç içe giren pazarların taleplerinin karşılanabilmesine çalışılırken, kaçınılmaz olarak bir takım sorunlarda yaşanmaya başlanmıştır. Bilinmeyen alıcılara, onlarla yüz yüze gelmeyen kişiler tarafından üretilen ürünler sunmak ve alıcıların sürekli beğenisini kazanabilmek günümüzün artık yaygınlaşan bir ürün sunma yöntemi olmuştur.

İçinde yaşadığımız bu yeni dönemdeki üretim biçiminin amacı, toplumun gereksinimlerini karşılamının ötesinde karın arttırılmasını temel hedef almaktadır. Bu sistemin en önemli özelliklerinden birisi de aşırı üretimdir. Bu aşırı üretim bir tüketim toplumunun yaratılmasına yol açmaktadır. Tüketim toplumunda da alıcıların sürekli beğenisini kazanmak için kalite, temel bir rekabet unsuruna dönüşmüştür.

Teknoloji ürünlerin giderek karmaşıklaşması ve giderek genişleyen alıcı yelpazesine hitap etmesi, gerek şartnamelerin, gerekse ürün standartlarının, müşteri istek ve beklentilerini her yönü ile karşılamadığı görülmüştür.

1985’li yıllardan Avrupa’da önce her ürün için ayrı ayrı standartlar mevcut iken ve bunlar her ülke için geçerli hale getirilmeye ve uyumlaştırılmaya çalışılırken, 1985 sonrası tek tek ürünlerle ilgili mevzuatın uyumu yerine, benzer malların bir arada toplanması ile oluşturulan mal grupları ile ilgili temel gerekler olarak isimlendirilen, insan can ve mal güvenliğini, çevrenin korunmasına yönelik mevzuatın uyumlaştırılmasını ön gören yeni yaklaşım politikası ortaya çıkarılmıştır. Özetle Yeni Yaklaşım Politikası 4 temel dokümana dayanmaktadır;

1. Teknik standartlar ve düzenlemelerle ilgili 83/189/eec sayılı Karşılıklı Bildirim İşlemleri Direktifi,
2. Teknik Uyumlaştırma ve Standartlarla ilgili 7 Mayıs 1985 tarih ve 85/c 136/01 sayılı Yeni Yaklaşım Kararı,
3. Uygunluk Deęerlendirmeleri ile ilgili 21 Aralık 1989 tarih ve 90/c 10/01 sayılı Küresel Yaklaşım,
4. Yeni Yaklaşım Direktiflerinde kullanılmaları amacıyla Uygunluk Değerlendirme İşlemlerinin çeşitli evreleri için modüler ve CE İşareti’nin ürün üzerinde kullanılmasına ait kurullarla ilgili 13 Aralık 1990 tarih ve 93/465/EEC sayılı Modüler Sistem Kararı

Malların serbest dolaşımı ile ilgili AB Konsey kararları iç pazarın tesisini hedeflemiş olup, Teknik uyumlaştırma ve standartlar için yeni Yaklaşım temellerini şu 4 önemli ilkedden almaktadır;

1. Mevzuatın Uyumlaştırılması, piyasaya sunulan ürünlerin AB içerisinde uyulması gereken temel emniyet gereklerinin Roma Anlaşmasınının 100. Maddesine dayanarak hazırlanan direktifler yoluyla belirlenmesi ile sınırlıdır.
2. Teknolojinin var olan durumu dikkate alınarak direktiflerin belirlediği temel gereklerle uyan ürünlerin üretimi ve piyasaya sunumu için gerekli olan teknik özelliklerin düzenlenmesi görevi standardizasyon konusunda yetkili organizasyonlara verilir:
3. Bu teknik özellikler zorunlu değildir ve ihtiyari standart statüsünü korurlar;
4. Ulusal yetkililer, uyumlaştırılmış standartlara uygun olarak üretilen ürünlerin direktifler tarafından belirtilen temel gereklerle uyduğu varsayımını kabul etmek zorundadır. Standartların, direktifler tarafından belirlenen temel gerekler konusunda bir kalite garantisi vermesi ve ayrıca kamu yetkililerinin, kendi faaliyet sınırları dahilinde emniyetin sağlanması konusundaki sorumluluklarını koruması gereklidir.

Bu yeni yaklaşımın somut göstergelerinden biri 01 Ocak 1993 yılında Avrupa’da Pazar Koşulları tanımlanmış, tüketim ve sanayi malları için ürün üzerinde bulunması gereken işaret olarak CE işareti tanımlanmıştır. Geçen sürede, bu işaret Avrupa sınırlarının ötesine geçerek ürün pasaportu veya vizesi anlamını taşımıştır. Avrupa Birliğinin para birliğine kadar bütünleşmeye başladığı bu süreçte, özellikle sağlık ve güvenlik standartlarının uyum içinde tutulması önem kazanmış, AB’ye giriş şartlarından birisi olarak ülkemizin de bu uyumu sağlaması zorunlu hale gelmiştir.

Ülkemizin 1995 yılında imzaladığı Gümrük Birliği anlaşması ile 01 Ocak 1996’da 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararı yürürlüğe girmiştir. Ortaklık Konseyi kararlarının 8. ve 11. maddelerine göre ülkemiz 5 yıl içerisinde Avrupa teknik mevzuatını benimseyecek ve Avrupa Topluluğunu ticarete teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin mevzuatını iç mevzuatına dahil edecektir.

1996 yılı ortalarında, ulusal akreditasyon kuruluşu ile ilgili özellikle oda platformlarında başlayan tartışmalar sonrası, Dış Ticaret Müsteşarlığı koordinatörlüğünde “Türkiye Akreditasyon Konseyi” oluşturma çalışmalarına başlandı.

29 Nisan 1997’de 97/9196 sayılı bakanlar kurulu kararıyla Türk ürünlerinin ihracatını arttırmak için teknik mevzuatını belirleyecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bunlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Denizcilik Müsteşarlığı ve Türk Telekom Üst Kurulu’dur.

Anılan tarihten bu yana ilgili alanlarda sorumlu olan bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları tarafından teknik mevzuatın hazırlığına geçilmiştir. Ne yazık ki 4 yıllık bu süreçte önemli bir yol alındığını söylemek ve tespit etmek mümkün değildir.

Bu süreç ilgili bakanlıkların ve/veya kamu kurumlarının koordinasyonunda sanayicilerin, üniversitelerin, meslek odalarının, konuyla ilgili sektör derneklerinin görüş ve önerilerinin alınarak uyumlaştırma sürecinin ülkemiz nesnel gerçekliğine uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekirken, yine ne yazık ki bu katılımçılık zeminleri oluşturulmamıştır. Hazırlanan bazı mevzuatların ise ilgili kesimlerce benimsenmesi, uygulamaya geçilmesi, ülke genelinde yaygınlaştırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

27 Ekim 1999 tarihinde TBMM’de kabul edilen 4 Kasım 1999 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe konulan Türk Akreditasyon Kurumu oluşumuna dair kanun; sistem, personel ve laboratuvar belgelendiren kurum ve kuruluşların akreditasyonuna yönelik ulusal bir yapı oluşturma konusunda atılan adım oldu.

29 Haziran 2001 tarihinde ürünlere ilişkin teknik mevzuatın hazırlanması ve uygulanmasına dair 4703 sayılı kanun, onaylanarak kabul edildi. Bu kanun Ocak 2002 tarihinde, yani iki ay sonra yürürlüğe girecektir. Bu kanun neleri hedeflemektedir.

- İnsan sağlığı, can ve mal güvenliği, çevre ve tüketicinin korunması yönlendiren güvenli ürünlerin iç ve dış piyasalara sürülmesini sağlamak,
- İhracatçılarımız, uygunluk değerlendirmesi faaliyetlerini, AB’nin test ve belgelendirme kuruluşları yerine, AB tarafından tanınan yerli test ve belgelendirme kuruluşlarına daha az maliyetle yapılabilmesini sağlamak,
- AB ülkelerine yapılan ihracatlarda, ticarete teknik engeller ortadan kalkacak, ürünlerimizin gümrüklerimizden geçmek için gerekli ürün pasaportuna kolaylıkla sahip olabilmek,
- Türk ürünleri, AB normlarına uygun olarak dış piyasa arz edileceğinden, AB üyesi ülkelerin pazarlarında serbestçe dolaşabilecek olması sebebiyle ihracatta rekabet gücümüzün yükselmesi,
- AB teknik mevzuatına uygun ürünler iç piyasada arz edileceği için ürünlerimizin iç piyasada da, gerek AB, gerekse diğer ülkelere ait ürünler karşısında rekabet gücünü yükseltmek.

Bu kanunun biraz önce ifade edilen amaçlarına, hedeflerine ulaşabilmesi için kanun kapsamında çıkartılacak yönetmeliklerin defalarca ifade ettiğimiz gibi ilgili tüm kesimlerin görüş ve önerileri alınarak

oluşturulması, kanunda söz edilen teknik alt yapının halihazırda kuruluş olması ve yetkili kuruluşların oluşturulacağı yönetmeliklere göre faaliyetlerini yürütmeye başlaması gerekmektedir. Sadece yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinin yetmediği ve yetmeyeceği açıktır.

DEĞERLENDİRME / SONUÇ

Gümrük Birliği süreciyle ülke gündemine girmeye başlayan tanımı 1993 yılında yapılan Avrupa ortak pazar koşullarına uyum konusu değişik boyutları ile gerek TMMOB'nin gerekse MMO'nun düzenlemiş olduğu bir dizi etkinlikte 1995 yılından beri tartışılıyor. 1995 ve 1997 Sanayi Kongrelerinin, 1995, 1997, 1999 ve 2001 yıllarında Eskişehir'de düzenlediğimiz Ölçüm bilim Kongrelerinin, Otomotiv Yan Sanayi Sempozyumlarının, Tesisat Mühendisliği Kongrelerinin, 1999 ve 2001 yıllarında Bursa'da düzenlediğimiz Kalite Sempozyumlarının en önemli başlıkları "akreditasyon", "teknik mevzuat" konuları idi. Sözü edilen bütün bu etkinliklerde "Sonuç Bildirgeleri"ne yansıyan tüm tarafların üzerinde antat kaldığı ve sorun olarak ortaya koyduğu üç madde bizce çok önemliydi.

Bunlardan birincisi ülkemizde her alanda yaşanan dağınıklık, ürün ve hizmet kalitesinin sağlanmasında kendi göstermekteydi. Ülkemizde kalite konusunda çalışmalar yapan, kendi alanlarında yetkili olan, bir dizi kurum ve kuruluş olmasına karşın, ülke çapında bir koordinasyon sağlayabilecek, bunlar arasında eşgüdümü oluşturabilecek kurumsal bir yapı oluşturulamamasıydı.

İkinci saptama ise, ülkemizde AB ülkeleri tarafından kabul gören bir akreditasyon sistemi ve buna bağlı alt müesseseler oluşturulmadığı için ülkemiz sanayicileri bu hizmetleri AB ülkelerinden çok pahalıya almak zorunda kalmakta; dolayısıyla maliyetler yükselmekte, rekabet olanakları kalmamaktaydı.

Üçüncü olarak, bütün bu sorunların çözümü için ilk adım olan Türk Akreditasyon Kurumu'nun oluşumu isteniyordu.

Bugün geldiğimiz noktada, meclis raflarında birtakım müdanelerle bir dizi değişikliğe uğramasına rağmen; gerek Odamız gerekse TMMOB'nin bir akreditasyon kurumunda olması gereken, bağımsızlık, tarafsızlık, izlenebilirlik, katılım kurullarında bazı eksikliklerde içermesine karşın Ekim 1999 tarihinde TÜRKAK yasası meclisten çıkartılabildiği ve TÜRKAK kuruldu; o tarihten beri de çalışmalarını sürdürüyor. Biz bunu yine de olumlu bir başlangıç olarak görüyor ve eksikliklerin süreç içerisinde giderilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

MMO önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de gerçekleştirdiği etkinliklerinde konuyu yukarıda ifade edilen süreç kapsamında konunun ilgili taraflarını bir araya getirerek önemli bir tartışma ortamı oluşturmuş ve aşağıda belirtilen bulguları kamuoyunun bilgisine sunmuştur;

- TÜRKAK bağımsız bir yapı olarak işleyiş ve çalışmasında ivedilikle Kurumsal gelişme sağlanmalı; kalite değerlendirilmesi süreçlerinde TÜRKAK'ın etkinliği artırılmalıdır. (II. Kalite Sempozyumu / Haziran 2001)
- Kalite konusunda eğitim ve belgelendirme hizmeti veren kuruluşlarla, laboratuvarların çalışmalarının AB ve uluslararası normlara uygun olarak TÜRKAK tarafından akredite edilme süreci hızlandırılmalıdır. (II. Kalite Sempozyumu / Haziran 2001)
- Ürün güvenilirliği uygulamaları da dikkate alınarak; Laboratuvarların, test laboratuvarlarının ve kalibrasyon merkezlerin teknik altyapı ve donanımlarının oluşturulmasına yönelik gerekli çalışmalar hızla tamamlanmalı, TÜRKAK sürecinde dünyadaki uygulamalara paralel olarak EN ISO /IEC 17025 standartlar serisine uygun hale getirilmelidir.
- 4703 sayılı Ürün Güvenilirliği kanun kapsamında konunun ilgili gerek kamu gerekse diğer kesimlerce Üst yapıya yönelik çalışmalarda bir karmaşa gözlenmekte ve koordinasyon paylaşım eksikliği olarak ifade edilebilecek olan bu ortamı daha verimli kılmak ortak akıl yaratma hususunda meslek odalarına

sektör derneklerine önemli görevler düştüğü belirtilmiştir. (IV. Ulusal Ölçüm bilim Kongresi / Ekim 2001)

- Ürün Güvenilirliğinin temelinde ürünün temel gereklere uygun olması bulunmaktadır. Sanayi ürünleri alanında temel gereksinimleri belirten makine imalat düzenlemeleri, bu kapsamda önem taşımaktadır. CE İşareti ile belirtilen ürün uygunluğu için üretici sorumluluğuna karşılık uygunluk değerlendirmesini yapacak kuruluşlara gereksinim vardır. Bu alanla ilgili olarak TMMOB'ye bağlı ilgiliodalara ve kendi meslek alanında da MMO'ya önemli görevler düştüğü belirtilmiştir. (Makine tasarım ve İmalat Teknolojileri Kongresi / Kasım 2001)
- Ulusal ekonomi ve sanayinin geleceğinin; yeni teknolojilerden yararlanılması, teknoloji geliştirilmesi ile mümkün olabileceği, eğitim araştırma yapan kurumların yanı sıra küçük ve orta büyüklükte sanayicilerimizin planlı üretime yol verecek şekilde desteklenmesi gerektiği vurgulanmış, bu konuda yeterli olmasa da var olan imkanlardan (KOSGEB, TÜBİTAK, TTGV v.b. destekleri) yararlanılması için sektörün bilgi ve teknik uygulama eksiklerinin giderilmesi için çalışma yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. (Makine tasarım ve İmalat Teknolojileri Kongresi / Kasım 2001)
- Bu zamana kadar yapılması planlanan ve gerçekleşen faaliyetlerin sadece bir üst yapı organizasyonu tariheddiği, aslen alt yapının ivedilikle tamamlanması yönünde çaba harcanması gerektiği saptanması sonrası Altyapı faaliyetleri kapsamında Ürün güvenilirliği sürecinde CE işaretime giden yol ile ilgili üreticinin bilinçlendirilmesi amaçlı tüm teknik yapıların kadro ve birikimlerinin faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda tüm meslek odalarının kendi dinamiklerini acilen altyapıyı güçlendirmeye yönelik seferber etmesi gerekliliği vurgulandı. (Makine Tasarım ve İmalat Tek. Kong. / Kasım 2001)
- Üniversitelerin yapılarında bulunan Test ve deney laboratuvarlarını 17025 kapsamında akredite sürecine sokmaları konusunda çalışılması gerektiği, bu yaklaşımın ülke potansiyelinin kullanılması, üniversite sanayi işbirliği ortamı oluşturulması açısından da anlamlı olduğu vurgulandı. (Makine Tasarım ve İmalat Tek. Kong. / Kasım 2001)
- KOSGEB sekreterliğinde Kalite Geliştirme Md. olduğu yerlerde Makine Mühendisleri Odası, Sanayi ve Ticaret Odaları ile işbirliği yapılarak CE işaretleme alanında KOBİ'lere yönelik uygulamalara başlanması benimsendi. (Makine Tasarım ve İmalat Teknolojileri Kongresi / Kasım 2001)

Konuyu Gümrük Birliği anlaşması ile başlayan yükümlülüklerimiz kapsamında başlayan 1997 den beri süregelen teknik mevzuat uyum çalışmaları, hemen arkasından 1999 yılında başlayan TÜRKAK yapılanması ve nihai olarak Haziran 2001 de kabul edilip Ocak 2002 de yürürlüğe girecek olan ürünlere ilişkin teknik mevzuatın hazırlanması ve uygulanmasına dair 4703 sayılı kanun. Çok hızlı geçen zamana karşı ülkemiz imalat sektörü yeni bir dönüm noktasındadır. Çoğunlukla ihracata yönelik firmaların hazırlıklı olduğu bu uygulama, özellikle KOBİ'ler ve iç pazara üretim yapan firmalar açısından bir kabus olacak gibi görünmektedir.

Yerli üreticilerin bu konularda bilgilendirilmesi, desteklenmesi gerekmektedir. Bunun için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı olmak üzere bakanlığa bağlı kuruluşların, başta KOSGEB'in KOBİ'lerin bu yöndeki istemlerine yanıt verecek koşulları yaratması gerekmektedir. Aksi takdirde KOBİ'ler fırtınalı bir denizde fenersiz kalacak, uluslar arası rekabet ortamında özlediğimiz yerini alamayacaktır.

KAYNAKÇA

1. KOBİ Küçük ve Orta Ölçekli Sanayicinin El Kitabı MMO Yayın No: 211
2. Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun Sayı 4703 29.06.2001; Resmi Gazete No: 24459 11.07.2001
3. **Z. Aydemir, A. Aydemir**, "Avrupa'ya Teknik Alanda Entegrasyon ve Ürünler Hakkında 4701 Sayılı Kanun" Mühendis ve Makina Ağustos 2001, Sayı : 499

4. **A. Adıgüzel** “CE İşareti Uygulama Zorunluluğu” Mühendis ve Makina Ağustos 2001, Sayı : 499
 5. II. Kalite Sempozyumu 15-16 Haziran 2001 Sonuç Bildirgesi
 6. IV. Ulusal Ölçümbilim Kongresi 25-26 Ekim 2001 Sonuç Bildirgesi
 7. Makina Tasarım ve İmalat Teknolojileri Kongresi 2-3 Kasım 2001 Sonuç Bildirgesi
 8. TMMOB MMO Tüzük ve Yönetmelikler Yayın No : 212
 9. “TMMOB Mühendislik Mimarlık kurultayı Akreditasyon, Ürün ve Hizmetlerin Belgelendirilmesi İçin TMMOB'nin Görüş ve Önerileri” MMO yayını Mayıs 1999
-